

→ **Vodič za objavljivanje u Europeani v1.3**

Smjernice u vezi s metapodacima, namijenjene partnerima za podatke koji svoje zbirke objavljuju preko Europeane

Sadržaj

1.	Okolnosti i svrha	3
2.	Proces: kako se podaci dostavljaju Europeani	5
2.1.	Mogući partneri za podatke	6
2.2.	Sporazum o razmjeni podataka	6
2.3.	Postupak dostavljanja podataka	6
	Kriterijumi za prihvatanje podataka i kako određujemo prioritete pri objavljivanju – rezime	7
3.	Tehnički aspekt: najniži tehnički kriterijumi	8
3.1.	Shema i struktura metapodataka	8
3.2.	Obavezni elementi	8
	Kriterijumi prihvatljivosti za tehničku provjeru valjanosti – rezime	11
4.	Pravni aspekt: kako treba označiti digitalne objekte	12
4.1.	Testiranje valjanosti polja edm:rights	12
4.2.	Oznaka javnog vlasništva (Public Domain Mark – PDM)	12
4.3.	Ne podliježe kopirajtu – Nekomercijalno ponovno korišćenje (Out Of Copyright – Non Commercial Re-use – OOC-NC)	13
4.4.	Dozvola Creative Commons 1.0 Univerzalno opredijeljeno za javno vlasništvo (The Creative Commons CC0 1.0 Universal Public Domain Dedication – CC0)	13
4.5.	Djela-siročad (Orphan works – OW)	14
4.6.	Izjava o nepoznatim pravima	14
4.7.	Dosljednost izjava o pravima	14
	Kriterijumi prihvatljivosti za izjave o pravima – rezime	15
5.	Istorijat dokumenta	16
6.	Izrazi zahvalnosti	16

1. Okolnosti i svrha

Vodič za objavljivanje u Europeani je izvor namijenjen partnerima za podatke koji dijele svoje zbirke s Europeanom. U njemu se navodi **minimum metapodataka** koji su potrebni da biste svoje podatke uvrstili u Europeanu.

Izdavački okvir Europeane ide i dalje od minimalnih zahtjeva za metapodatke i dodatno se bavi kvalitetom sadržaja. U njemu se navode četiri razreda učestvovanja u Europeani i on pomaže da odlučite koji razred odgovara vašoj organizaciji ili određenoj zbirci; da li želite da obezbijedite najniži nivo metapodataka koji je dovoljan da bi vaše zbirke bile dostupne u Europeani, ili podatke većeg kvaliteta s direktnim hipervezama ka sadržaju i sa otvorenim dozvolama, što omogućava ljudima da ih koriste za dalje stvaranje.

Europeana je okupila preko 45 miliona digitalnih objekata iz onlajn zbirke više od 3.500 galerija, biblioteka, muzeja, audiovizuelnih zbirki i arhiva širom Evrope. I dalje ćemo prihvatati nove sadržaje koliko je to moguće i kontinuirano sakupljati raznovrsno digitalno kulturno nasljeđe, ali se moramo usmjeriti i na poboljšanje kvaliteta podataka. Dostupnost, preciznost i dosljednost metapodataka i sadržaja su izuzetno važni za servis koji s vama, našim partnerima za podatke, želimo da razvijemo. Ta usmjerenost na povećanje kvaliteta je glavni prioritet [Europeanine Strategije 2020](#)¹ i [Plana poslovanja 2015](#)².

Pa, kako ćemo to postići? Konsultacije s partnerima za podatke pokazale su da nema jasnog određenja o tome šta bi bili minimalni standardi prihvatljivosti za objavljivanje zbirki u Europeani. O tim kriterijumima prihvatljivosti se razgovaralo godinama i navodili smo ih u raznim dokumentima, od [Sporazuma o razmjeni podataka](#)³, do [Povelje i javnom vlasništvu](#)⁴, ali nije bilo jednog dokumenta koji razjašnjava sve naše politike u vezi s objavljivanjem. Ovaj dokument donosi sve postojeće informacije o tome na jednom mjestu. Njegova je namjena da pomogne agregatorima i partnerima za podatke da dijele svoje podatke, da postignu potpunu standardizovanost i interoperabilnost – ako to žele, i da poboljšavaju Europeanu na jednoobrazan i dosljedan način.

Vodič za objavljivanje u Europeani tačno navodi kriterijume za dostavljanje metapodataka Europeani. Mi ćemo raditi s vama da bismo bili sigurni da će vaši skupovi podataka zadovoljiti naše kriterijume za objavljivanje, zato što dobri podaci pružaju publici bolji doživljaj i snažnije je povezuju s vašim zbirkama.

Nadamo se da će jasni kriterijumi doprinijeti da vi, kao partner za podatke, razumijete šta mi treba da činimo da bismo bili sigurni da će naša publika steći utisak da su vaši digitalni podaci uvijek autentični, pouzdani i solidni. Kriterijumi za prihvatanje polaze od primjera iz stvarnog

---

¹ <http://strategy2020.europeana.eu/>

² <http://pro.europeana.eu/publication/make-the-beautiful-thing-business-plan-2015>

³ <http://pro.europeana.eu/get-involved/europeana-ipr/the-data-exchange-agreement>

⁴ <http://pro.europeana.eu/publications/the-europeana-public-domain-charter>

života, kao i od postojeće dokumentacije i politika (na primjer. [Smjernice za EDM mapiranje⁵](#), [Europeanin okvir za dozvole⁶](#)).

Od 2016, kriterijumi prihvatljivosti će se primjenjivati i na zatečene materijale (one koji su već objavljeni na Europeani). To znači da će se poboljšati kvalitet podataka, a može se dogoditi da metapodaci koji nijesu usklađeni s novim kriterijumima budu uklonjeni. Razgovaraćemo sa svim partnerima kojih se ovo tiče, da bismo zajednički upravljali postepenim izvođenjem ovog prelaska, s ciljem da se osigura dosljedno poboljšanje kvaliteta podataka.

Radi prilagođavanja promjenama, svi kriterijumi prihvatljivosti će se kvartalno pregledati i, ako je potrebno, dodavaće se novi. Partneri će biti obaviješteni o eventualnim novim verzijama *Vodiča za objavljivanje u Europeani*.

Kriterijumi prihvatljivosti su grupisani u tri odjeljka:

- Proces: kako se podaci dostavljaju Europeani.
- Tehnički aspekt: najniži tehnički kriterijumi.
- Pravni aspekt: kako treba označiti digitalne objekte.

-

---

⁵ <http://pro.europeana.eu/share-your-data/data-guidelines/edm-documentation>

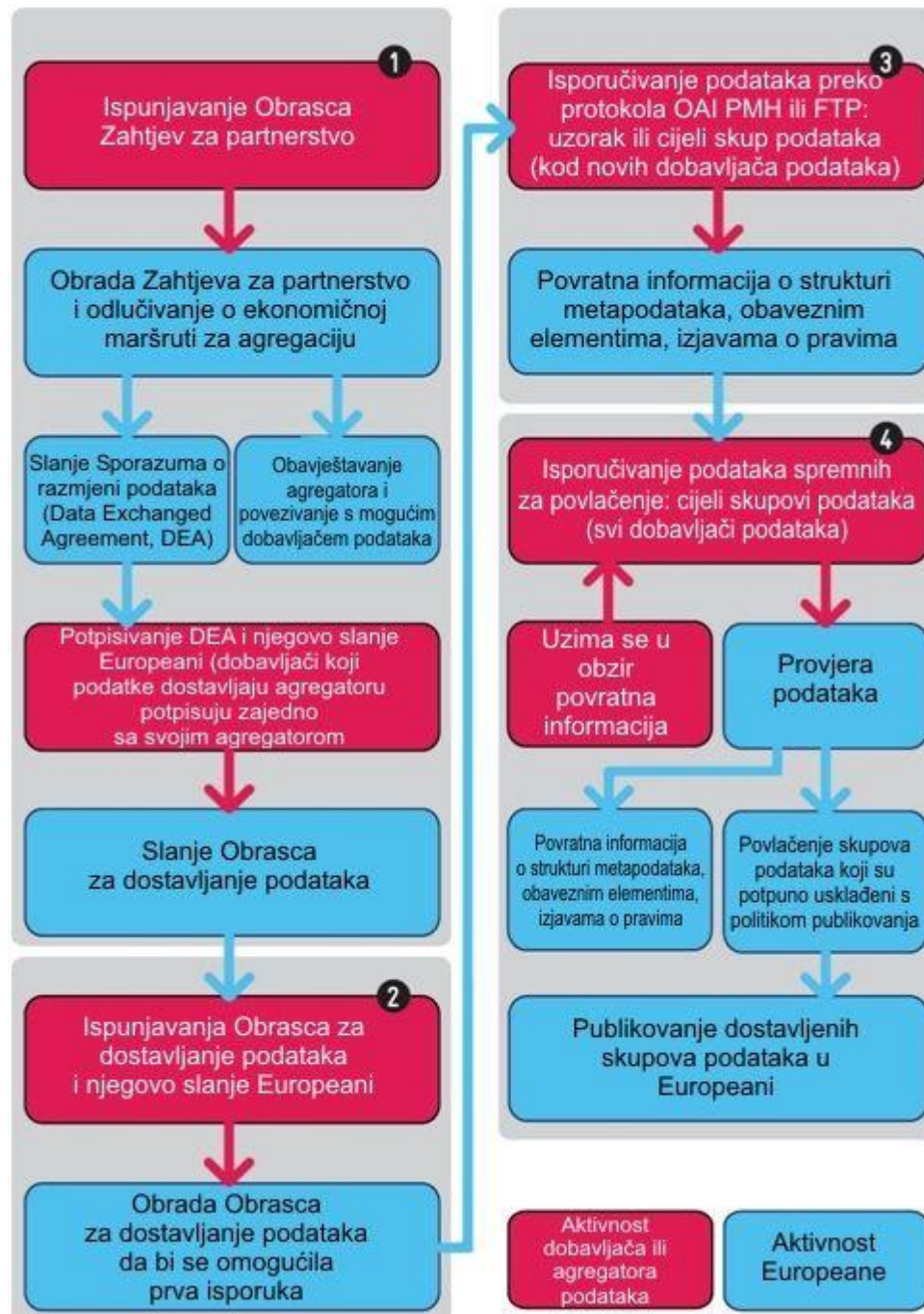
⁶ <http://pro.europeana.eu/get-involved/europeana-ipr/europeana-licensing-framework>

2. Proces: kako se podaci dostavljaju Europeani

U ovom odjeljku detaljno se navode kriterijumi za prihvatanje koji se tiču radnog procesa povlačenja podataka. Daju se tačni rokovi za svaku fazu procesa i smjernice za određivanje prioriteta vaših metapodataka namijenjenih objavljivanju.

Slika 1 pruža jasan vizuelni prikaz tog procesa.

Slika 1: Proces kojim se postaje partner za podatke i objavljuju skupovi podataka u Europeani.

Četiri koraka označena na shemi detaljnije su objašnjeni u tekstu (poglavlja 2.1-2.3).

2.1. Mogući partneri za podatke

Svaka institucija kulture u Evropi koja ima digitalizovane zbirke može da ih priloži u Europeanu. Trenutno, više od 3.500 partnera, koji većinom operišu preko više od 110 agregatora, objavljuje svoje zbirke na Europeani. Da bi se moglo upravljati sa ovoliko partnera i skupova podataka, sve institucije (koje zanima) prilaganje podataka u Europeanu treba da slijede postupak koji smo osmislili (za više detalja v. Sliku 1 i <http://pro.europeana.eu/share-your-data/how-to-contribute-data>).

Mogući partner prvo mora popuniti Zahtjev za partnerstvo (v. Korak 1 u Slici 1) preko kojeg dobijamo podatke o partneru i njegovim digitalnim zbirkama. Europeana onda može da posavjetuje partnera da li da se pridruži direktno, ili je neki agregator u boljem položaju da obradi njegove podatke i da ih dostavi Europeani. Ako mogućeg partnera uputimo na agregatora, povezaćemo obje institucije i pobrinuti se da počnu da rade zajedno.

2.2. Sporazum o razmjeni podataka

[Sporazum o razmjeni podataka \(DEA\)](#)⁷ utvrđuje uslove pod kojim Europeana može koristiti pregledne prikaze i opisne metapodatke koje dostavljaju institucije kulture. Prije nego što se njihovi metapodaci prihvate, svi partneri za podatke moraju potpisati DEA ili sporazum sa svojim agregatorom koji sadrži iste uslove kao DEA.

Mogući agregatori (uključujući projekte koje finansira Evropska komisija) moraju garantovati da su svi njihovi partneri za podatke potpisali DEA ili sporazum sa agregatorima koji sadrži iste uslove kao DEA (više informacija i modela [pravnih klauzula za agregatore](#)⁸ nalazi se na Europeana Professional). Novi partneri za podatke uvijek treba da uz DEA prilože i propratno pismo u kojem navode preko kog agregatora će dostavljati svoje metapodatke.

2.3. Postupak dostavljanja podataka

Prije prvog dostavljanja podataka Europeani, partner za podatke mora popuniti Obrazac za dostavljanje podataka (v. Korak 2 na Slici 1). Europeana će procijeniti obrazac i pozvati partnera za podatke da priloži svoje podatke u Europeanu.

Prva isporuka treba da se sastoji od potpunog skupa podataka za uzorak (ne samo 2-3 zapisa), korišćenjem metoda isporuke koji namjeravate koristiti i u budućnosti (preporučuje se OAI PMH). Ti podaci treba da budu usklađeni sa svim aspektima *Vodiča za objavljivanje u Europeani*. Ako to nije slučaj, skup podataka će morati da se popravi i ponovo dostavi. U roku od dvije sedmice poslije slanja podataka dostavićemo povratnu informaciju. Počevši od druge

-

---

⁷ <http://pro.europeana.eu/get-involved/europeana-ipr/the-data-exchange-agreement>

⁸ http://pro.europeana.eu/files/Europeana_Professional/IPR/Aggregator%20Template%20Clauses.pdf

isporuke, skupovi podataka manji od 200.000 zapisa mogu se slati jednom mjesečno. Veći skupovi podataka se mogu dostavljati kvartalno.

Provjera svih podataka će se sprovesti u roku od dvije sedmice poslije dostavljanja. Ako je sve u redu, povući ćemo vaše podatke i pripremiti ih za objavljivanje. Ako podaci ne zadovoljavaju kriterijume za objavljivanje, započeće novi krug povratnih informacija i ponovnog dostavljanja.

Prije nego što se podaci objave, partneri za podatke mogu da ih provjere u verziji za pregled podataka na Europeana Kolekcijama i da odluče da li će prihvatiti objavljivanje, ili će povući svoje podatke radi dodatnog popravljavanja. Zavisno od ishoda, skup podataka će ili otići u etar, ili biti ponovno dostavljen poslije unosa željenih izmjena.

Načelno, dolazni podaci se obrađuju po principu 'ko prvi dođe-prvi biva uslužen'. Ipak, ponekad ćemo dati prioritet posebnim zbirka koje potpadaju pod strogo određeno vrijeme za izvođenje nekih projektnih aktivnosti.

Podaci će se obrađivati i objavljivati neprekidno tokom godine. Obavijestićemo vas ako nas neki neočekivani tehnički problemi spriječe da ispravno obradimo sve dostavljene podatke.

Kriterijumi prihvatljivosti podataka i kako određujemo prioritete pri objavljivanju podataka – rezime

- Partneri za podatke treba da popune i dostave obrasce Zahtjev za partnerstvo i Dostavljanje podataka. Oni sadrže informacije za kontakt i podatke o sadržaju, što je od presudne važnosti za Europeanu.
- Da bi njihovi podaci mogli biti objavljeni, partneri za podatke moraju prethodno potpisati Sporazum o razmjeni podataka, ili odgovarajući sporazum sa svojim agregatorima. Dostavljanje metapodataka sa dozvolom CC0 je od suštinskog značaja za funkcionisanje Europeane.
- Agregatori moraju potpisati sporazum o razmjeni podataka i moraju se pobrinuti da njihovi partneri za podatke prethodno potpišu ugovore koji izražavaju uslove iz DEA. Europeana se ne miješa i ne preuzima odgovornost u ovom dijelu, te stoga vjeruje da agregator održava potpunu i ispravnu evidenciju.
- Metapodaci se prihvataju za objavljivanje pošto se razmotre povratne informacije iz Europeane i kad su svi podaci usklađeni sa *Vodičem za objavljivanje u Europeani*.
- Ako u nekom trenutku primi neuobičajeno mnogo skupova podataka, Europeana zadržava pravo da odloži objavljivanje skupova podataka čiji je kvalitet već provjeren i prihvaćen. Prioritet ćemo davati podacima koji se traže za posebne projekte.

3. Tehnički aspekt: najniži tehnički kriterijumi

Tokom procesa povlačenja, Europeana provjerava i testira valjanost podataka da bi se obezbjedio i garantovao minimum kvaliteta metapodataka i podigli standardi širom domena kulturnog nasljeđa, što takođe povećava mogućnost pronalaženja podataka. U ovom odjeljku detaljno se navode kriterijumi prihvatljivosti metapodataka koji se primjenjuju tokom tehničkog testiranja.

3.1. Shema i struktura metapodataka

Iako Europeani najviše odgovara da se podaci dostavljaju u formatu koji je preciziran u Europeaninom modelu podataka (EDM – European Data Model)⁹, prihvataju se i metapodaci dostavljeni u formatu Europeanini semantički elementi (ESE v3.4 – European Semantic Elements)¹⁰.

Agregatori i partneri za podatke moraju poštovati specifikacije i smjernice, bilo za EDM ili za ESE, jer će se tokom procesa povlačenja valjanost metapodataka automatski testirati prema tim shemama. Svi metapodaci moraju proći test valjanosti prije dalje obrade za potrebe objavljivanja. Da biste poboljšali svoje podatke, poslaćemo vam povratne informacije. Pored automatskog testiranja, Europeana ručno testira tip vrijednosti koje su date u metapodacima, kao i semantičku strukturu metapodataka. Na primjer, tamo gdje se očekuje URL (recimo, za `edm:isShownAt` i `edm:isShownBy`), URL mora biti u metapodacima. Više informacija o tome kako da primjenjujete EDM ili ESE može se naći u tehničkoj dokumentaciji za [EDM](#)⁹ i [ESE](#)¹⁰ na veb mjestu Europeane.

3.2. Obavezni elementi

U formatu EDM ima deset obaveznih elemenata koji moraju postojati u metapodacima da bi se oni dalje obrađivali za objavljivanje (vidjeti detaljnije u nastavku teksta i [tehničku dokumentaciju za EDM](#)¹¹). Postojanje elemenata metapodataka se testira automatski, a kvalitet metapodataka koje sadrže ta polja provjerava se i testira ručno

- 1) Svaki zapis s metapodacima mora imati ili naslov (`dc:title`), ili opis (`dc:description`). Vrijednosti u tim poljima moraju biti jedinstvene i smislene u sklopu cijelog skupa podataka koji se dostavlja. Ne može se dati isti naslov za sve zapise s metapodacima, ili opis koji ne određuje dovoljno objekat kulturne baštine jer će *posljedica biti da vaš objekat neće moći da se pronalazi*.
- 2) Svaki zapis s metapodacima koji opisuje tekstualni objekat (na primjer, knjigu, rukopis, pismo) mora imati u metapodacima jezik originalnog dokumenta (`dc:language`). *To nam omogućava da predstavimo više materijala, s obzirom na jezičke zahtjeve pojedinih korisnika*.

---

⁹ <http://pro.europeana.eu/share-your-data/data-guidelines/edm-documentation>

¹⁰ <http://pro.europeana.eu/share-your-data/data-guidelines/ese-documentation>

¹¹ <http://pro.europeana.eu/share-your-data/data-guidelines/edm-documentation>

- 3) Svaki zapis sa metapodacima mora posjedovati tip digitalnog objekta, naveden u polju edm:type. U ovo polje metapodataka mogu se unijeti samo sljedećih pet vrijednosti: TEXT, IMAGE, SOUND, VIDEO, 3D (tekst, slika, zvuk, video, trodimenzionalni objekat). *Mnogi korisnici žele da pretražuju po vrsti medijuma, a tačno popunjavanje ovog polja im to i omogućava.*
- 4) Svaki zapis sa metapodacima mora predočiti neki kontekst ili pojedinosti o objektima koje opisuju metapodaci. Te dodatne informacije se mogu smjestiti bilo u dio o predmetu datog objekta kulturne baštine (dc:subject), o njegovoj prirodi ili žanru (dc:type), o lokaciji ili mjestu koje objekat predstavlja (dcterms:spatial), ili o prostornoj ili vremenskoj temi objekta (dc:coverage). *Što više podataka ovdje unesete, to je veća mogućnost da će korisnik naći vaš objekat, s obzirom na pojmove za pretraživanje koje je unio.*
- 5) Svaki zapis sa metapodacima koji opisuje digitalne objekte koje dostavljaju korisnici (kao što je bilo tokom javne kampanje digitalizacije u okviru projekta Europeana 1914-1918) mora pokazivati da je polje edm:ugc=true. *To nam omogućava da održavamo Europeanu kao izvor koji uživa povjerenje, nastao radom baštinskih institucija, koji razdvaja znanje korisnika od uređenog ili stručnog znanja.*
- 6) Svaki zapis sa metapodacima mora sadržavati informacije o stvarnoj baštinskoj instituciji koja dostavlja podatke agregatoru (edm:dataProvider). *Korisnici žele da znaju odakle potiču podaci a mi želimo da im ispravno pripišemo porijeklo.*
- 7) Svaki zapis sa metapodacima mora sadržati informaciju o dobavljaču koji direktno dostavlja podatke Europeani (edm:provider). Ta vrijednost će biti identična informaciji o dobavljaču podataka ako baštinska institucija koja posjeduje objekat istovremeno dostavlja Europeani njegovu digitalnu predstavu. Ako baštinska institucija saraduje s nekim agregatorom da bi dostavila svoje podatke Europeani, onda je taj agregator direktni dobavljač podataka za Europeanu.
- 8) Svaki zapis sa metapodacima mora sadržati najmanje jednu hipervezu (URL) do digitalnog objekta na veb mjestu baštinske institucije ili agregatora. Partner za podatke može staviti vezu ka digitalnom objektu na veb mjestu organizacije, ili vezu ka programu za pregledanje (knjiga ili slika) koji prikazuje dati digitalni objekat (edm:isShownAt). U svakom slučaju, toplo se preporučuje stavljanje hiperveze ka veb pregledu digitalnog objekta, a to je direktna veza ka stvarnoj datoteci koja je spremna za preuzimanje (kao jpg, mp3, pdf). Od takve datoteke se generiše mini galerija u Europeana Kolekcijama, što poboljšava korisnički doživljaj u Europeani. *Veoma preporučujemo da uz podatke dostavite i popunjena polja edm:isShownAt i edm:isShownBy, jer će tako korisnici biti zadovoljniji i vjerovatnije će koristiti vaše podatke.*
- 9) Svaki zapis sa metapodacima mora biti snabdjeven valjanom izjavom o pravima, koristeći polje edm:rights i odgovarajući URI ka izjavi o pravima. Popis priznatih izjava o pravima objavljen je na veb mjestu [Europeana Pro](http://pro.europeana.eu/share-your-data/rights-statement-guidelines/available-rights-statements)¹². Više pojedinosti o ovome možete naći u narednom odjeljku (izjave o pravima za digitalne objekte). *Valjana izjava o pravima govori korisniku šta može i šta ne može da uradi s vašim digitalnim objektom, podstičući ga da postupa ispravno. Ona takođe omogućava mašinski čitljivo korišćenje i značajno povećava interoperabilnost.*
- 10) Svaki zapis sa metapodacima mora imati jedinstven i postojan identifikator (svojestvo rdf:about klase ProvidedCHO u EDM-u, ili edm:aggregatedCHO), koji će se iskoristiti za

---

¹² <http://pro.europeana.eu/share-your-data/rights-statement-guidelines/available-rights-statements>

kreiranje permaveze (permanentne hiperveze) ka zapisu u Europeana Kolekcijama, ali i kao Europeanin identifikator za Europeana Kolekcije i za API. *Postojanost ovog identifikatora garantovaće da se hiperveza ka svakom objektu zadržava i kad se zapis s metapodacima osvježi, a takođe poboljšava korisnički doživljaj i vjerovatnoću korišćenja vaše građe.*

Svaki zapis sa metapodacima mora se dostaviti u UTF-8 kodnom rasporedu da bi se osigurao čitljiv prikaz podataka, kako u Europeana Kolekcijama, tako i u API. U metapodacima nije dozvoljeno nikakvo kodiranje, na primjer, html uglaste zagrade. U vrijednostima metapodataka treba izbjegavati razmake (horizontalno) i nove redove (vertikalno).

Kritrijumi prihvatljivosti za testiranje tehničke valjanosti – rezime

- Agregatori i partneri za podatke moraju poštovati specifikacije i smjernice za EDM ili ESE format, jer se metapodaci automatski testiraju prema unaprijed određenoj shemi, tokom procesa povlačenja.
- Deset obaveznih elemenata metapodataka (detaljno određenih u *Smjernicama za EDM mapiranje*) moraju se popuniti smislenim i ispravnim vrijednostima, prije nego što se podaci dostave Europeani.
- Svaki zapis sa metapodacima mora imati naslov (dc:title), ili opis (dc:description).
- Svaki zapis sa metapodacima koji opisuje tekstualni objekat (na primjer, knjiga, rukopis, pismo), u metapodacima mora imati jezik dokumenta (dc:language).
- Svaki zapis sa metapodacima mora pružiti neki kontekst i pojedinosti o objektima koje opisuju metapodaci (dc:subject, dc:type, dcterms:spatial, dc:coverage).
- Svaki zapis sa metapodacima koji opisuju digitalni objekat koji su priložili korisnici mora pokazivati da je edm:ugc=true.
- Svaki zapis sa metapodacima mora pružiti naziv stvarne baštinske institucije koja ga dobavlja agregatoru (edm:dataProvider).
- Svaki zapis sa metapodacima mora imati barem jednu hipervezu (URL) ka digitalnom objektu na veb mjestu baštinske institucije ili agregatora (edm:isShownAt, ili edm:isShownBy).
- Svaki zapis sa metapodacima mora biti snabdjeven valjanom izjavom o pravima na digitalni objekat, koristeći polje edm:rights i odgovarajući URI ka odabranoj izjavi o pravima.
- Svaki zapis sa metapodacima mora imati jedinstven i postojan identifikator (rdf:about klase ProvidedCHO u EDM-u, ili edm:aggregatedCHO).

4. Pravni aspekt: kao treba označiti digitalne objekte

Svaki digitalni objekat mora biti snabdjeven valjanom izjavom o pravima u polju edm:rights i odgovarajućim URI ka izabranoj izjavi o pravima. Popis [priznatih izjava o pravima](#)¹³ objavljen je na mjestu Europeana Pro. Koristite [Alat za biranje izjave o pravima](#)¹⁴ koji će vam pomoći da odaberete izjavu koja vam najbolje odgovara.

Prema Sporazumu o razmjeni podataka (DEA), svi metapodaci moraju se dostaviti s dozvolom CC0. To se razlikuje od prava na digitalni objekat koja uvijek treba da budu u skladu s pravnim statusom originalnog djela u pogledu kopirajta.

4.1. Testiranje valjanosti polja edm:rights

Pripisivanje valjane izjave o pravima nije važno samo zbog našeg tehničkog testiranja. Ono je od suštinske važnosti za filozofiju i misiju Europeane, a to je da se osigura da će svi digitalni objekti biti objavljeni s izjavama o pravima koje su valjane. Tako svako ko dođe u dodir s Europeaninim zbirkama tačno zna šta može (i šta ne može) da radi sa svakom jedinicom.

Smatramo da je valjana ona izjava o pravima koja se zasniva na postojanju ili odsustvu kopirajta. Baštinske institucije su mahom javne, i trude se da poštuju zakone svoje zemlje – stoga je važno da svaka organizacija ustanovi postojanje ili odsustvo kopirajta, tokom procesa razjašnjavanja prava, a prije dostavljanja metapodataka za publikovanje. Alati kao što je [Kalkulator javnog vlasništva](#)¹⁵ mogu vam pomoći da odredite da li postoji ili ne postoji kopirajt.

Politika Europeane u ovoj oblasti je nepreuzimanje odgovornosti i pretpostavka da su partneri za podatke ispoljili korektnu mjeru budnosti i ispravno označili svoje digitalne objekte. Ipak, zato što želimo da pomognemo korisnicima, kao i partnerima za podatke da poboljšaju svoj rad i da se usaglasa sa standardima, pojedine izjave o pravima će ponekad biti podvrgnute ručnom pregledanju tokom procesa povlačenja podataka (prije objavljivanja), i može se dogoditi da u toj fazi neke izjave dovedemo u pitanje. Molimo, pogledajte primjere u odjeljcima koji slijede.

4.2. Oznaka javnog vlasništva (Public Domain Mark–PDM)

Europeana se drži načela da digitalizacija sadržaja u javnom vlasništvu ne proizvodi automatski nova prava nad njim. Prema [Povelji o javnom vlasništvu](#)¹⁶ djela koja su u analognom obliku u javnom vlasništvu treba to da budu i kad se digitalizuju. Djelo je u javnom vlasništvu ako ne postoji kopirajt, ili ako je istekao.

---

¹³ <http://pro.europeana.eu/share-your-data/rights-statement-guidelines/available-rights-statements>

¹⁴ <http://pro.europeana.eu/get-involved/europeana-ipr/tools-resources/tools/the-europeana-rights-statement-selection-tool>

¹⁵ <http://outofcopyright.eu/>

¹⁶ <http://pro.europeana.eu/publications/the-europeana-public-domain-charter>

Na primjer, djelo nastalo 1820. nije više zaštićeno kopirajtom i treba ga označiti izjavom o pravima: 'Oznaka javnog vlasništva'.

Ponekad nacionalni zakoni dozvoljavaju da kreirate novi kopirajt ili slično privremeno ograničenje (koje ne proističe iz kopirajta), kao rezultat digitalizacije. (Obavili smo istraživanje ovakvih nacionalnih situacija i rezultati su izloženi na veb mjestu [Ne podliježe kopirajtu](#)¹⁷).

Kod takvih djela, najviše nam odgovara izjava 'Prava pridržana – pristup slobodan', ali uvijek tražimo način da ih što bolje predstavimo. Drugi slučaj je da je za masovnu digitalizaciju vaše zbirke sklopljen komercijalni ugovor. Tada se može upotrebiti dozvola 'Ne podliježe kopirajtu – Nekomercijalno ponovno korišćenje'. Ovo je objašnjeno u narednom odjeljku.

Vjerovatno ćemo prije objavljivanja vaših podataka ispitati dostavljanje svakog objekta koji djeluje kao da je javno vlasništvo, ali nije označen kao takav. Sa vama ćemo raditi na tome da se odabere odgovarajuća izjava o pravima i da se podaci zatim objave. Da bismo potvrdili status kopirajta, posebnu pažnju poklanjamo poljima dc:date, dcterms:created i dc:creator.

4.3. Ne podliježe kopirajtu – Nekomercijalno ponovno korišćenje (Out Of Copyright – Non Commercial Re-use OOC-NC)

Korišćenje ove izjave o pravima ograničeno je na digitalne predstave djela u javnom vlasništvu koja su digitalizovana kroz javno-privatno partnerstvo. Da bi se primijenila ova izjava, partneri u javno-privatnom partnerstvu treba da se slože oko ugovornih uslova kojima se preduzimaju razumne mjere da se ograniči ili obeshrabri komercijalno ponovno korišćenje.

Ako partner za podatke želi da koristi OOC-NC, treba da postoji ugovor u kojem se preciziraju ta ograničenja. Partner za podatke takođe treba da pokuša da u metapodacima uz digitalni objekat precizira godinu kad ističu ograničenja i da naznači prvu kalendarsku godinu u kojoj će treće strane moći da koriste digitalni objekat bez ograničenja za komercijalno korišćenje.

4.4. Creative Commons 1.0 Univerzalno opredijeljeno za javno vlasništvo (The Creative Commons CC0 1.0 Universal Public Domain Dedication CC0)

Dodjelom dozvole CC0 jednom ili za više digitalnih objekata, partner za podatke se odriče svih prava nad datim objektima, dozvoljavajući da ih koristi bilo ko, bez ikakvih ograničenja.

Obratite pažnju da primjenom CC0 na digitalni objekat partner za podatke može da se odrekne samo prava koja on sâm drži (ili, prava treće strane za koja je izričito dobio dozvolu od vlasnika prava da na njih primjeni CC0).

Europeana će prije objavljivanja provjeriti da li su izjave o pravima ispravno dodijeljene. Ako se pojavi nedoumica da li je partner za podatke vlasnik prava i da li je u poziciji da ih se odriče, prije objavljivanja ćemo sarađivati s vama da se ustanovi da li imate potrebna prava da biste primijenili dozvolu CC0 Opredijeljeno za javno vlasništvo, ili da se pronađe ispravna izjava o pravima.

---

¹⁷ <http://outofcopyright.eu/rights-after-digitisation/>

4.5. Djela-siročad (OW – Orphan works)

Primjena ove izjave o pravima ograničena je na digitalne objekte koji pripadaju kategoriji definisanoj u [Direktivi o djelima siročadi](#).¹⁸ Da bi se digitalni objekti kvalifikovali za ovu dozvolu, u zemlji porijekla partnera za podatke mora postojati legislativa koja uvažava *Direktivu o djelima siročadi*. Partner za podatke treba da poštuje i da iskaže dužnu saglasnost sa standardom koji je definisan u nacionalnom zakonodavstvu u vezi s djelima-siročadi. Biće nam zadovoljstvo da zajedno s vama radimo na tome da se ova izjava o pravima ispravno dodjeljuje.

4.6. Izjava o nepoznatim pravima

Partneri za podatke koji uz digitalne objekte dostavljaju skupove podataka sa oznakom 'Nepoznato' moraju biti u stanju da objasne zbog čega nema pouzdane informacije koja se odnosi na status prava. Korišćenje ove dozvole treba da se zasniva na objašnjenju za [Izjavu o nepoznatim pravima](#).¹⁹ Izjava o nepoznatim pravima ne daje korisnicima Europeane nikakvo razjašnjenje u vezi s vašim djelom i treba je koristiti samo kao krajnje rješenje.

4.7. Dosljednost izjava o pravima

Polje dc:rights često se koristi da se unesu dodatne informacije o pravima nad digitalnim objektom. Partneri za podatke treba da se pobrinu da vrijednosti u oba elementa koji se odnose na prava (dc:rights i edm:rights) ne protivrječe jedna drugoj. Dobar primjer protivrječne situacije je kad je vrijednost u polju edm:rights 'Javno vlasništvo', a polje dc:rights sadrži izjavu kao što je '©Baštinska insitucija 2014'.

---

¹⁸ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32012L0028>

¹⁹ <http://pro.europeana.eu/share-your-data/rights-statement-guidelines/available-rights-statements>

Kriterijumi prihvatljivosti za izjave o pravima – rezime

- Digitalni objekti se moraju dostaviti sa odgovarajuće popunjenim poljem edm:rights i URI koji odgovara datoj izjavi o pravima.
- Digitalni objekti koji su u javnom vlasništvu moraju imati vidljivu 'Oznaku javnog vlasništva' u polju edm:rights, osim ako nije na snazi neki potvrđeni izuzetak.
- Za digitalne objekte koji se dostavljaju sa dozvolom 'Ne podliježe kopirajtu – Nekomercijalno ponovno korišćenje' (OOC-NC) u polju edm:rights mora se predložiti valjani ugovor koji postavlja ograničenje na komercijalno ponovno korišćenje digitalizovanih djela u javnom vlasništvu. U metapodacima za digitalne objekte treba da bude zabilježeno vrijeme isticanja zabrane komercijalnog ponovnog korišćenja.
- Digitalni objekti koji se dostavljaju sa dozvolom CC0 u polju edm:rights biće prihvaćeni za objavljivanje samo poslije provjere koju će obaviti Europeana.
- Digitalni objekti koji u polju edm:rights pokazuju dozvolu 'Djela-siročad' (OW) biće prihvaćeni za objavljivanje samo ako u zemlji iz koje potiče partner za podatke postoji pravna regulativa u vezi s djelima-siročadi i ako je partner za podatke ukazao dužnu pažnju standardima koje propisuje nacionalno zakonodavstvo u vezi sa djelima-siročadi.
- Za digitalne objekte sa izjavom 'Nepoznata prava' u polju edm:rights partner za podatke treba da priloži obrazloženje, zbog čega se ne može doći do pouzdanih informacija o statusu prava nad digitalnim objektom.
- Informacije u polju dc:rights ne smiju biti u suprotnosti sa izjavom o pravima u polju edm:rights.

5. Istorijat dokumenta

Verzija	Urednik	Datum	Komentari
v1.0	Henning Scholz	20/11/2014	<ul style="list-style-type: none"> • Konačna verzija dokumenta v1.0 sadrži prethodne nacрте i priloge, kao i komentare i prijedloge kolega i recenzenata.
v1.1	Henning Scholz	04/03/2015	<ul style="list-style-type: none"> • Korektorske ispravke na dva mjesta; reference na istraživanje nacionalnih propisa za djela u javnom vlasništvu; ažurirane hiperveze (nova EuropeanaPro)
v1.2	Henning Scholz	11/05/2015	<ul style="list-style-type: none"> • Korekturu i pregled uradile Beth Daley i Jill Cousins. To je imalo za posljedicu promjenu jezika/tona obraćanja, da bi tekst bio jasniji i čitljiviji. Posljedica je i uklanjanje odjeljka o davanju prioriteta pri objavljivanju digitalnim objektima koji imaju otvorene dozvole i koji su direktno povezani. Ovim izdanjem pokušali smo da proširimo kontekst dokumenta da bi se povezao sa <i>Izdavačkim okvirom Europeane</i>. Takođe smo proširili kontekst u dijelu o obaveznim elementima. Uokvirili smo kriterijume prihvatljivosti da bi bili pristupačniji kao kratki vodič. U sklopu rada na <i>Izdavačkom okviru Europeane</i> promijenjen je naziv, sa 'Izdavačka politika Europeane' na 'Vodič za objavljivanje u Europeani',
v1.3	Henning Scholz	09/11/2015	<ul style="list-style-type: none"> • Dopune je načinio Jeroen Cichy i one odražavaju promjenu izdavačkog procesa, od mjesečnih ciklusa, na neprekinuto objavljivanje. Manje pravopisne ispravke.

6. Izrazi zahvalnosti

Ovaj dokument su pregledali i ispravljali Jeroen Cichy, Marie-Claire Dangerfield, Cecile Devarenne, Julia Fallon, David Haskiya, Lisette Kalshoven, Paul Keller, Chiara Latronico, Ginavan der Linden, Susan Muthalaly, Beth Daley, Joris Pekel, Harry Verwayen i Jill Cousins, koji su neke pasuse pisali, a za neke predlagali korisna poboljšanja.

Impressum

Naslov originala:
Europeana Publishing Guide V1.3

Vodič za objavljivanje u Europeani

Priručnici
Knjiga br. 4

Cetinje, 2016.

Izdavač:
Nacionalna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević”

Za izdavača:
Jelena Đurović

Urednik:
Jelena Đurović

Prevod:
Gordana Ljubanović

Lektura:
Vjenceslava Ševaljević

Priprema:
Zorica Sjekloća

Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-86-7079-168-8
COBISS.CG-ID 30549776